СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 269. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 18-го листопада 1935. — VOL. XLIII. No. 269. Jersey City, N. J., Monday, November 18, 1935. THREE CENTS

УРЯД ОСТЕРІГАЄ ФАБРИКАНТІВ АМУНІЦІЇ

ВАШИНГТОН. — Секретар стейту Гол видав осторогу всім американським експортерам воєнних матеріялів, що їх достава амуніції до Італії противиться виразній волі американського уряду та інтересам американського народу.

Осторогу видано при нагоді розкриття зібраної департаментом торговлі статистики заграничної торговлі, котра показує сильний зріст вивозу воєнних матеріялів до Італії.

Секретар стейту видав осторогу за одобренням президента.

ПРЕЗИДЕНТ ПРОТИ НІМЕЦЬКОЇ СТАЛІ.

ВАШИНГТОН. — Підчас правильної щотижневої конференції президента з представниками преси, що відбувається тут у пятницю, президент Рузвелт, відповідаючи на запит у справі закупна німецької сталі на будову „трибурового моста" в Ню Йорку, заявив з надзвичайним натиском, що політика американського уряду в цій справі все була така сама, а то, щоби підпирати американські промисли, себто купувати в американських бизнесменів.

Він заявив далі, що відтепер при подібних конкурсах на доставу матеріялів, скільки разів прийде заграничнa оферта, рішаючі про закупно урядовці обовязані будуть розслідити, чому саме заграничнa оферта нижча від краєвої, себто, чи не дає заграничний уряд субсидій свому фабрикантові, щоби побивати в конкуренції американських підприємців.

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ ПРОТИ РЕЗИГНАЦІЇ СЕНАТОРА НОРИСА.

ВАШИНГТОН. — Коли підчас тижневої конференції президента з пресою хтось спитався президента, що він думає про резигнацію сенатора Небраски Нориса, президент заявив, що Небраска повинна посилати Нориса до конгресу так довго, як довго він жиє. Потребує Нориса — говорив Рузвелт — не тільки Небраска, але ціла Америка.

Заява президента Рузвелта замітна тому, бо сенатор Норис не належить до демократичної партії (він номінально належить до републиканської партії) та не раз критикував політику федерального уряду за президентури Рузвелта.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ПОЖАРУ КОРАБЛЯ „МОРО КЕСЛ".

НЮ ЙОРК. — Перед місцевим федеральним судом ведеться розправа проти урядовців і команди корабля „Моро Кесл" з корабельної лінії Ворда, що згорів на морю недалеко побережжя Ню Джерзі. Федеральна прокураторія доказує, що „Моро Кесл" упав жертвою пожару, бо команда корабля поламала багато пожарних приписів, виданих департаментом торговлі.

ТЕКСАС ПОКІНЧИВ НАРЕШТІ З ПРОГИБІЦІЄЮ.

ОСТИН. — Ґубернатор стейту підписав закон, що дозволяє продавати алькогольні напитки в запечатаних пачках.

Цим нарешті покладено кінець прогибіції, що обовязувала в цьому стейті 16 літ.

100 МИЛЬ ЗА 20 МІНУТ.

ЛОС АНДЖЕЛЕС (Каліфорнія). — Військовий летун Френк Клейн перелетів з Лонг Бічу до Сан Дієго, віддаль сто миль, за 20 мінут.

ПРИГОДА ВИЛОВЛЮВАЧА ПЕРЕЛ З ПАЖОРОМ.

БРИЗБЕЙН (Австралія).—Месот, молодий тубілець острова Тердсей, пливав у воді з японським нурцем, коли на нього напала велика морська риба породи пажора. Потвора запустила свої зубища в рамя, груди й плечі Месота. Не зважаючи на тяжке покалічення, Месот мав стільки притомности ума, що, як пажор пустив його рамя, він дав нурка, поплив на морське дно й там сховався за коралеву рафу. Звідти він бачив, як пажор поплив до Японця, та цей побачив його вчас і втік. Месот потім виплив на поверхню води та поплив до вітрильного човна, котрим він приїхав з Японцем на ловлю перел.

Він вдерся в човен, але йому й товаришеві взяло 18 годин, заки вони заїхали до берега. Тяжко покаліченого Месота відставлено до шпиталю.

ПОЛІЦАЙ ЗАСУДЖЕНИЙ ЗА ЗНАСИЛУВАННЯ.

НЮ ЙОРК. — У повітовім суді Квінсу суджено поліцая Джана Рейлія, обвинуваченого за знасилування 18-літньої дівчини Фльоренсії Бержерон.

Дівчина зізнала, що підчас її відвідин у її кревняків обвинувачений у товаристві ще одного поліцая вдерся до дому з револьвером у руці та знасилував її.

Поліцай подав, що він має 41 літ, має жінку й діти та був уже два рази арештований за поважні проступки, але ніколи не був засуджений. Судді признали його винуватим.

НОВІ КОМАНДАНТИ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ.

„Красная Звезда", орган комісаріяту оборони, з 10. жовтня ц. р., помістив приказ Ворошилова про зміни на становищах в армії. Директором і військовим комісарем військової академії ім. Фрунзе призначив Ворошилов Корка, командантом війська московської військової округи — Бєлова, командантом війська ленінградської військової округи — Шапошнікова, заступником команданта київської військової округи — Тимошенка, заступником команданта білоруської військової округи — Апанасенка, начальником управи військових шкіл червоної армії — Славіна, заступником команданта війська ленінградської округи і начальником політичної управи — Смірнова, на подібне становище в білоруській окрузі — Буліна. Заступником начальника політичного відділу в управі повітряних сил червоної армії — Березкіна, заступником команданта війська і начальника політичної військової управи харківської округи — Кажевнікова, на подібне становище у північно-кавказькій окрузі — Неронова директором і військовим комісарем господарсько-військової академії червоної армії — Шифриса.

ВБИВСТВО ПРОВОКАТОРА.

Перед роком здемаскували провокатора царської охрани, Мечислава Гаревича, який був тоді на добрій посаді у варшавській залізничій дирекції. Гаревич був перед війною членом ППС і одночасно провокатором. Він видав царській поліції молодого польського боєвика Окшею, якого суд засудив на кару смерти й опісля повісили його. Підчас війни Гаревич утік з російськими військами з Польщі. По большевицькім перевороті вернувся до Польщі під зміненим назвищем і тут вдалось йому дістати посаду при залізниці. По здемаскуванні Гаревич втратив посаду і замешкав у своєї приятельки в Жирардові. Недавно прийшли до Гаревича три мужчини, домагаючись, щоби пішов з ними. Гаревич зблід, але пішов з ними за місто і там згинув від куль. Поліції не вдалось відшукати вбивників.

ДОТЕПНИЙ МАЛЯР.

На державну малярську виставу в Осльо прислав фінляндський мистець Грен свої образи; жюрі їх відкинуло, кажучи, що вони дуже низького рівня. Тоді маляр узяв кілька італійських видівок і зробив з них краєвиди так, як уявляв собі пересічну мазанину, підписавши їх якимсь добрим назвищем. Образи приняли на виставу і тепер мистецькі кола мають забаву.

ПРОЦЕС ЗА ЧЕРВЯЧКА.

Паризький суд рішав небуденну справу. Два паризькі рибалки, сидячи над берегом Секни, ловили рибу. У коробках мали вони червячки на приманку. Один рибалка вкрав другому дощевого червячка і, наколовши його на вудку, зловив велику рибу. Тоді власник червячка казав собі віддати рибу. Власник риби не хотів. Тоді власник червячка подав його в суд. Власник риби мусів заплатити 50 сот. відшкодування за червячка і 120 франків судових коштів.

НОВІ ПОДРОБИЦІ ПРО СХОПЛЕННЯ ГЕН. КУТЕПОВА.

В колах російської еміграції в Парижі твердять, що французька судова влада відновила слідство у справі схоплення ген. Кутепова. Спричинили це зізнання французького комуніста Легаля, що втік з Каєнни, де відбував кару за злочин. Легаля арештувала португальська влада. Він заявив, що брав безпосередню участь у схопленні Кутепова 6 січня 1930 р., був тоді шофером таксівки Сітроена. До змови втягнули його російські большевики. В означеному часі казали йому чекати на дорозі у Ст. Дені, звідки мав забрати таємних пасажирів. Справді в умовленому місці заїхало авто, з якого два мужчини й одна жінка перенесли до таксівки Легаля тіло ген. Кутєпова. Легалеві казали їхати до Ст. Мальо. Тут таємні пасажири оставили тіло Кутепова в одній надморській віллі. Зізнання Легаля зацікавилась поліція і слідча влада, що перевела відповідне слідство у Ст. Мальо. Мабуть Легаля перевезуть до тієї місцевости, щоб він вказав на згадану віллю. Поліція у Ст. Мальо каже, що того дня зникла там моторівка, що її могли використати, щоб перевезти Кутєпова до Бельгії або на корабель, що був на повному морі.

ТЕПЕРІШНІЙ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКИЙ СТАН ФРАНЦІЇ.

Ще недавно економічна ситуація Франції алярмувала ввесь світ, погрожуючи поважними політичними комплікаціями. Радикальна дефляційна політика Ляваля з його численними декретами, а ще більше закордонні події відвернули увагу від внутрішнього положення Франції. Що правда, фінанси Франції поправились, але ніщо інше. Гуртові ціни, замісць обнизитись — пішли вгору. Матеріяльні недомагання хліборобства залишились у тих самих межах. Число безробітних збільшилось. З того бачимо, що економіка Франції дальше недужає і що небезпеки з цього приводу не минули.

ПРОПАЩІ ГРОШІ.

15 літ тому на англійському пароплаві, що стояв у пристані в Данцігу, вкрали більшу суму грошей по 1000 зл. банкнотами, які були видруковані в Льондоні і привезені в Данціґ. Злодії щезли з міліонами, але всі банки знали числа вкрадених банкнотів; поліція злодіїв не зловила. Аж цими днями одна жінка пробувала розміняти в Данцігу один 1000-злотовий банкнот із серії вкрадених. Арештували якусь Любфаницьку, що мала в себе 37 банкнотів по 1000 зл.

60 ПІДПАЛІВ.

В околиці Ґвіздця (Коломийщина) зловили Д. Пронюка, який впродовж одного року виконав 60 підпалів. Пронюк, як виявилося, недужає на піроманію.

У ДАНІЇ НЕМА МАСЛА.

Тому, що в Данії і далі відчувають недостачу товщів, Німеччина заключила з Данією додаткову умову на збільшення довізу масла. За це Данія признала Німеччині додатковий контингент на доставу німецьких машин.

СІМОХ ХЛОПЦІВ ЗАСУДЖЕНО НА ТЮРМУ І НАГАЇ.

Сім хлопців з околиці Найдорф, Саск., яких арештували й обвинувачували за серіозну провину на весні проти 13-літньої дівчини, явилися в суді в Мелвил. Їх засуджено кожного на пять місяців тюрми і шість нагаїв.

ЗЛОДІЇ РОЗІБРАЛИ СТІНУ В ХАТІ І ЗРАНИЛИ ГОСПОДАРЯ.

У Сторожах Великих, пов. Сянік, злодії розібрали в ночі загату коло хати Михайла Зубрика, опісля частину стіни. Тоді збудився господар і злодії почали втікати. В погоні за злодіями господар вибіг на поле і там злодії зранили його в голову вистрілом з револьвера.

ЖИДИ БЮТЬ ШИБИ БУРМІСТРОВІ.

Одної ночі в домі бурмістра в Угнові хтось вибив шиби. Поліційне слідство виявило, що шиби повибивали місцеві Жиди, невдоволені з зарядження бурмістра Угнова в справі різання дробу. Справників арештували.

БОЛЬШЕВИКИ ВИПРОБОВУЮТЬ ТРІЙЛИВИЙ ГАЗ НА ЛЮДЯХ.

Манджурська преса пише, що в околиці Хабаровська большевики випробували недавно новий рід трійливого газу на вязнях. Підчас одної такої проби згинули 300 вязнів.

ТОРГОВЛЯ ДІВЧАТАМИ.

Організацію торговців живим товаром викрила поліція у Стамбулі. До цієї організації належали багато чужинців. Торговці висилали молоді дівчата, які вдалось їм заманути в свої сіти, до Єгипту, Еспанії і до Полудневої Америки. Поліція переводить арештування і веде енерґійне слідство.

168 РАЗІВ ЖОНАТИЙ.

На Уралі, в місті Нижнім-Салдинськім засудили веселого товарища Лафина за те, що вкрав 7,000 рублів і приневолював дівчата, які працювали в його бюрі, виходити за нього замуж. Був він урядовцем сталевої фабрики і оженився 168 разів. Пересічно кожне його подружжя тяглось тиждень. Він користав широко з розводового закону.

ЦЕРКОВНЕ ОГОЛОШЕННЯ.

На воротах церкви св. Якова в одній із дільниць Льондону появилось цими днями таке оголошення, підписане парохом: „Парохіяни, які кидають у церковну скарбонку ґудзики, просимо приносити з хати власні ґудзики, а не відрізувати їх від подушок, призначених під коліна тих, що приходять молитись".

СТРАШНА КАРА ЗА ЖІНОЧУ ЗРАДУ.

Один мешканець горішнього Єгипту, занятий у Каїрі, ствердив, що його 18-літня жінка Назіма йому зраджує. Негайно покликав листовно тестя, а коли він приїхав, оба рішили вбити невірну. Заманили Назіму поза місто і там відрізали їй голову. Тіло вкинули до каналу, а голову забрав батько до родинного села Тіма, щоби показати своякам, що справедливість перемогла.

БОРОТЬБА ЗА УКРАЇНСЬКУ МОВУ НА ЗАКАРПАТТІ

УЖГОРОД (Закарпаття). — „Українське Слово" нарікає, що давніше, в перших роках прилучення Закарпаття до Чехословаччини, уряди писали нашою мовою, але чим далі, наше письмо зникало з урядових архівів і осталися хіба лише надписи на урядових письмах, але й те було писане якоюсь російсько-славянською мішаниною. У нас — пише далі згаданий часопис — має бути всюди урядовою мовою наша мова і на наші листи до уряду уряд повинен відповідати нашою мовою. Та показується, що навіть каса хворих, у якій є асекурованих понад 80% українських робітників, з тим не числиться і там наша мова цілком зникла. Каса хворих у Мукачеві має бодай надпис нашою мовою, але в Ужгороді ані того надпису нема. Часопис взиває до піднесення протестів проти таких надужить. Подає, що всі урядові папери цеї організації в Ужгороді є писані чеською або мадярською мовою. Часопис просить далі надсилати протести на його руки.

ЯК ЗАВОДЯТЬ МОСКОВЩИНУ.

УЖГОРОД. — Урядовий Вістник для шкіл на Закарпатті вийшов тепер під урядуванням нового інспектора Вондрачека московською мовою. Міністерство шкільництва приказало здержати висилку цього числа, а президент Закарпаття, Розсипаль, казав наклад розібрати. Тоді зявилася в губернатора депутація з москвофілів на чолі з каноніком Ільницьким і домагалася, щоб це московське число розіслати. В делеґації був тільки один чоловік, що трохи знав російську мову!

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ.

ЛЬВІВ. — На сходинах, присвячених 30-літтю діяльности Національного Музею, зложив д-р І. Свєнціцький, директор Музею, звіт з наукової діяльности Музею. Дорібок цеї праці замикається в 23 томах наукових публікацій, присвячених вивченню старої української книги, рукописної від 12 століття і друкованої від 15 ст., іконового мистецтва, архітектури, килимів, усної словесности та музеольоґії. З цими дослідами були звязані спеціяльні вистави, яких було досі 57. З них 10 присвячено новітньому українському письменству, 11 культурі, 10 старій книзі, 3 народньому мистецтву і 14 новітньому мистецтву (в тому 5 чужих).

ПОМЕР СВЯЩЕНИК — ОДИН З ПЕРШИХ „НАРОДОВЦІВ".

ЛЬВІВ. — У „Ділі" помістив д-р Кость Левицький дуже теплий спомин зприводу смерти о. Сидора Зельського, пароха і декана в Милятині Старому. Покійний належав духом до перших українських діячів „народовців" у добі нашого національного відродження, що вміли відчувати журби і недомагання рідного народу та вміли класти основи здорового відродження на шляху визволення української нації. В духовній семинарії належав до громади ідейної молоді з українським переконанням. На першій своїй парохії в Збоїсках під Львовом (1887 р.) звів боротьбу з переможною владою польського потентата посла Давида Абрагамовича. Дав ініціятиву до перенесення тлінних останків пробудника галицьких Українців, Маркіяна Шашкевича, з Новосілок до Львова. Кандидував проти маршалка краєвого сойму, графа Станіслава Баденія. Організував Камінеччину, був основником першої української ґімназії в Буську. Відвертає нам нарід від винародовлення, відновлюючи славні відпусти в Милятині Старім. У 1914 р. царські війська арештують його як небезпечного українського діяча. За Польщі пересидів рік у тюрмі за організацію українського війська, а в 1920 р. большевицька чрезвичайка грозила йому розстрілом. По війні заснував у Милятині Старому для селян кредитову кооперативу „Буг". Вся його громадська діяльність була пересякнута культурністю, глибокою мораллю і почуттям національного характеру, якого він ніколи не понизив. У товариських звязках був завжди веселий, сердечний та охочий до всякої праці, якої вимагав інтерес українського народу.

ҐЕНЕРАЛ ПАВЛЕНКО В БЕЛЬҐІЇ.

БРЮСЕЛЬ (Бельґія). — Прибув сюди ґенерал М. Олемянович Павленко на низку викладів у підстаршинському вишколі позаочного навчання.

ТРАГЕДІЯ МЕК ДОНЕЛДА.

ЛОНДОН. — Бувший провідник Партії Праці й бувший премієр Мек Донелд вів три тижні виборчу агітацію у своїй майнерській окрузі серед зголоднілих і безробітних, вислухуючи безліч наруг і будучи певним, що провалиться при виборі. Так і сталося. Мек Донелд вернувся з виборів цілковито розбитий і фізично виснажений. А міг мати запевнену округу, та не хотів її брати. Кажуть, що тепер дістане шляхетство.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число з пятниці (з англійською частю):		Friday's issue (with Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕСТЬ АМЕРИЦІ

У місті Маніла на Филипинських островах відбулася в пятницю врочистість, що перейде в історію людства як незвичайно рідка подія: там покладено основи під повну незалежність Филипинських островів від Злучених Держав, і зроблено це добровільним актом пануючої держави.

З цим днем Злучені Держави стали виконувати справді обіцянку, дану свого часу американським урядом при нагоді забирання цих островів від Еспанії підчас американсько-еспанської війни. Історія знає багато випадків подібних обіцянок. Одним з останніх прикладів була обіцянка „самоозначення народів аж до відорвання від Росії", дана большевицькими верховодами. Та майже кожду таку обіцянку сильніший правильно ламав, коли виконання її домагався слабший. Як таку обіцянку поламала російська комуністична влада, є загально звісним прикладом віроломности.

Прикладів виконання такої обіцянки маємо дуже мало. Американські ґазети хваляться, що це перший раз таке сталося в історії людства, що пануюча держава визволяє підлеглу собі провінцію добровільно, себто не примушена до цього війною; та тут вони в приступі самохвальства забули на те, що так звану кальмарську унію між Швецією й Норвеґією розвязано в 1905-тім році без війни, коли Шведи не виступили збройно, як Норвежці заявили всенародним голосуванням, що вони більше не хочуть належати під спільного з Швецією монарха. Всетаки таких випадків мало.

І сама Америка вже виступала з війною проти південних стейтів за те, що вони захотіли відірватися від північних та створити окрему державу. Південні стейти тоді стояли на становищі, що їм прислугує право відірватися від Злучених Держав, але тодішній президент Лінколн заявив, що він може в усьому уступити, але не в зірванню юнії стейтів. З тої причини факт, що самі Злучені Держави без війни кладуть основу під повну самостійність Филипинів, є подією великої ваги.

Правда, американському народові тепер з економічного погляду вигідно пустити Филипинські острови на самоуправу, одначе не вигідна ця самоуправа й запроєктована повна самостійність з огляду мілітарного, бо самостійна филипинська держава може легко опинитися під окупацією Японії, що намагається створити на сході Азії й на островах Тихого океану потужну імперію. Коли взяти під увагу нині вже традиційну суперечність інтересів Америки і Японії, то ступневе звільнювання Филипинців зпід опіки Злучених Держав є поступком, з котрого американський нарід може слушно бути гордий.

"...."

ШЛЯХ У НЕЗНАНЕ

Щойно недавно прийшов до влади новий польський кабінет міністрів. Але вже виявилося, що шлях, яким кличе йти за собою населення, це шлях у незнане.

Звичайно в таких випадках буває, що коли уряд тратить певність своєї дороги, сміливіше стає опозиція. І так уже можна читати в пресі статті і замітки під наголовком „Хаос в урядовім таборі", а навіть, що в нім нема ніякої ідеольогії.

Чи дійсно так є? Мабуть, що так. Ще всі були переконані, по виборах до сойму, що влада залишиться й далі в руках „полковників", в руках їх людини: Славека. Так думав і він сам аж до вечора того дня, коли премієром іменували Косцялковського. І тут відразу показалося, що дійсно урядовий табор не є одинокий, не є однозгідний. Бо зараз по експозе Косцялковського виступили „полковники" (Медзінський, Желіґовський і інші) з критикою виробленого урядом проєкту санації. Дальше, комбатанти пішли на скаргу до ген. Ридза-Смітлого, а урядники, яким грозить сильне обкраяння платень, — до премієра. Жидівська „Хвіля" лементує, що обкраяти платні урядникам — значить відчинити настіж двері хабарництву. Говорять, що має піти і міністер заграничних справ, полк. Бек, що має наступити зближення до Франції, радикальна зміна теперішньої закордонної політики і т. д. Розколи в урядовім таборі — це одно. А друге, виявлення повного браку провідної думки в тім таборі. Я вже нераз про це писав. Тепер ту саму правду стверджує архикатолицький польський „Ґлос Народу" (ч. 293). Що єднало урядний табор? — питається часопис. І відповідає: як кажуть, ідеольоґія маршала Пілсудського. Алеж такої ідеольогії нема! Є ідеольогія демократична, комуністична, фашистівська, з яскравими кличами і рецептами провадження й організації суспільности. Але ні одна з них не була „ідеольогія маршала". Взагалі не мала вона тих кличів. Маршал Пілсудський мав лиш одну „ідеольоґію": збройний чин, виборення незалежности своєї країні. Ось на тім і полягала ціла та „ідеольогія". Колиж незалежня держава повстала, ідеольогія вмерла. Як тою незалежною державою рядити, які мають бути засадничі лінії устрою і політики — економічної, культурної, суспільної і релігійної — на це відповіди не було. Не було бодай у таких загальних рисах, як їх дає фашизм, лібералізм чи комунізм. Були вічні хитання між свобідною ініціятивою й етатизмом (в економії), між католицизмом і безбожництвом (у культурі), між парляментаризмом і диктатурою (в політиці). Все робилося від випадку до випадку. А що за тим іде: де не було ідеольогії, не було й ідейних людей. До пануючого табору тяглись елементи не все високо моральні; маса пішла в той табор карієристів, які завтра могли би перекинутися до іншого табору, колиб він прийшов до влади.

Спробували створити опертя в новім соймі, але щож це за сойм? Уряд може писати і казати писати, що це народні вибранці і що за них віддано сотки тисяч і міліони голосів. Але себе самого дурити він жеж не може. Він прекрасно знає, як „вибрано" отих народних „представників"... Автім, коли серед них і знайшлися люди, які вміли тверезо дивитися на справи, то не знайшлися такі, що малиб відвагу виступити проти уряду в обороні своїх переконань. І так повстало комічне положення в „парляменті", коли посли встають і заявляють, що такий і такий крок уряду є дуже недобрий, але що вони тим, неменше голосувати-муть за уряд у надії, що... і т. д. Чи хто має і чи може мати довіря і пошану до голосу таких „народних представників", які бояться витягти консеквенції зі своїх переконань?

Уряд стоїть на роздорожжі перед незнаним майбутнім. У своїй середині — розбитий. Ідеольогії, — не оставив бо її не мав. Що і хто зєднає докупи розбиєні сили, дасть їм напрямок? — ці питання дуже журять польську пресу. А для нас з того висновок: при всім критицизмі супроти себе самих не перебільшувати сили тих, що стоять проти нас. Та сила не є така грізна, як декому здається.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

Вол. Дорошенко.

МИКОЛА УСТІЯНОВИЧ

(З НАГОДИ 50-ЛІТТЯ СМЕРТИ)

Дня 3. листопада минуло 50 років, як помер один із видатних діячів галицько-українського відродження, товариш славної „Руської Трійці" — Микола Устіянович. Теперішньому поколінню імя це мало говорить — на жаль, ми мало цінимо своїх колишніх діячів. Про М. Устіяновича нема досі окремої поважної праці, коли не рахувати сторінок, присвячених йому в „Історії української літератури" О. Огоновського. На мою думку, це несправедливо. Микола Устіянович людина небуденна, письменник неостанній, діяч заслужений і впливовий. Правда, його писання вражають тепер нас своєю формою і змістом — надто вони старомодні, надто мова їх іще невироблена. Правда й те, що в пізніших роках Устіянович зійшов із стежки Маркіяна Шашкевича, пристав до т. зв. обединителів-москвофілів. Але свого часу своїми писаннями та громадською діяльністю він був справжнім пробудником Галицької України, і про це не повинні ми забувати, оцінюючи його діла і твори.

Писання слід оцінювати з історичного становища, й тоді деякі недостачі не завадять нам добачити у творах Устіяновича талант і признати, разом із Франком, що з його смертю „солодкозвучна струна трісла на вбогій лірі української музи" (посмертна згадка у львівській „Зорі" 1886. р., ст. 252). Та й переход у табор колишніх противників — хоч його не виправдуємо, то зрозуміємо у світлі тодішнього громадського життя в Галичині й особистих обставин Устіяновича.

Та покищо дещо із його життєпису. Народився Устіянович у міщанській семі в Миколаєві над Дністром 7. грудня 1811. р., тут скінчив і нижчу школу. В ґімназії і в університеті вчився у Львові в часі, коли польщина була горою — в інтелігентних домах панувала польська мова, польська культура, захоплюючи й нашу молодь. Багато тоді наших людей, що пізніше стали свідомими українськими діячами, були прихильниками польськости, навіть брали діяльну участь у польських тайних гуртках, що боролися за відбудову польської держави. І молодий М. Устіянович, іще студентом фільософії (себто в 7—8 клясі), мало не пішов у польські повстанці.

Покінчивши фільософію, перейшов на богословіє й був принятий до духовної семинарії (1835. р.). В цьому часі починається і його українська поетична діяльність, мабуть, чи не під впливом М. Шашкевича. У всякому разі в цьому 1835. р. Шашкевич читав Як. Головацькому поезії Устіяновича, а опісля познайомив його і з самим автором. В 1836. р. появився в друку перший вірш Устіяновича („Слеза на гробі Михайла Гарасевича"), писаний чистою народньою мовою.

Але був це час, коли кожний відрух українського національно-культурного життя викликав підозріння в одних людей і мало не глум у других. Товариші прозвали молодого поета з глумом — „соловейком Грицем", кепкуючи собі з „хлопської", української мови твору. Наставники семинарії теж дивилися на поета злим оком. Владика підозрівала в ньому — за український вірш! — „Москаля". Це все так вплинуло на вразливого юнака, що він цілих десять літ не відзивався. Аж по смерти М. Шашкевича Устіянович написав вірш на память свого „побратима", але по польськи, хотів його надрукувати в „Газеті Львовскій", але редактор зі страху перед польською громадою не зважився друкувати цей вірш, і тимто Устіянович видав його аж у 1848. р. разом із українським перекладом.

Скінчивши богословіє й висвятившись, Устіянович був спершу священиком у Волкові під Львовом, а незабаром, 1841. р., перейшов до Славська на Бойківщині. Тут пробув він цілих 28 літ, до грудня 1870. р., коли перенісся на Буковину, до Сучави, де й жив до самої смерти р. 1885.

„Весна народів" у 1848. р. захопила й Устіяновича, що по довгій перерві починає живу письменницьку та громадську діяльність у національно-українському дусі; бачимо його серед передових діячів „Головної Ради Руської". Його повчинкові ми завдячуємо перший зїзд свідомої української інтеліґенції Галичини, так званий „Собор руських учених", що мав таку велику вагу для оживлення українського національного життя краю. Устіянович був душею „Собору" й виголосив на відкритті його палку патріотичну промову, яка сильно зворушила всіх приявних. Загріваючи до праці для України, він зазначив, що воскресення народнього життя можливе тільки на основі народній. А найдорожчим маєтком народу, казав він, є його мова, що є душею, ядром його життя. І він кликав не покидати рідної мови, „стобарвної квітки". Вказуючи на її красу та припаду, на змогу висловити нею „всякі чуття душі й появи ума", він згадував за Квітку-Основяненка, за Гребінку, Шевченка, за Котляревського, за незабутнього Шашкевича, та за народні пісні. І це не були порожні слова про свято. Устіянович на власному прикладі заохочував земляків розвивати рідну мову, послуговуючися нею і в письменстві.

У пізнішому своєму життєписі (1885. р.), уже коли був прибічником росийщини, він признавався, що замолоду стояв за вживання в письменстві галицького народнього говору, сподівався, що той говір зіллється з говором Наддніпрянської України й таким робом очиститься від польських впливів. Погляди свої Устіянович проводив у практиці в часописі „Галичо-руський Вістник", що його він редаґував сім місяців на переломі 1849-50. р.р. (до перенесення „Вістника" до Відня), покликаний на редактора із скільських гір краєвим урядом, що таким чином оцінив його народню діяльність р. 1848. На невідповідний добір співробітників часто ставав Устіяновичеві на перешкоді. Вони раз-у-раз гнули його до московщини, не допускаючи до слова прихильників народнього напрямку.

Хоч в Устіяновичевих писаннях є багато церковщини й польських слів, але на свій час його мова могла бути — пізразком чистої народньої, Маркіянової — народньої літературної мови. У всякому разі слід не слід, що після М. Шашкевича й перед Федьковичем це єдиний справді народній письменник західньо-українських земель.

За короткий час своєї літературної діяльности, поки розцвіт кацапщини в Галичині не зіпхнув його з народньої стежки, Устіянович дав кілька повістей і збірку поезій.

Більшість із них має тепер тільки історичне значіння, але свого часу Устіяновичеві твори захоплювали земляків, будили в них національну свідомість, любов до рідного люду, до рідного краю, до рідної мови. У віршах Устіянович заторкував патріотичні ноти, співав про красу рідного краю й мови, про колишню славу й теперішню убогість („До Зорі Галицької", „До Перемишлян", „Наддністрянка", тощо).

Та поет був повен доброї надії. Він вірив, що ворожа насила згине:

„Як розіллеться терпливости мірка,
Знайдеться скоро козацькая слава,
Знайдем Богдана, знайдем Влади-
[мирка
І поспитаєм: Чия тут землиця?
Чия тут мати? Чия тут столиця?
...Юнак задзвонить у шаблю,
...Заплеще в долоні дівчина,
Старець сивенький сльозку доло-
[нить,
Розяснить око журливе вдовиця
А коло тих і дитячко малеє
Зачне при піснях о Дніпрі, Полтаві,
Як соколятко в гнізді молодеє,
Снити о щастю і козацькій славі

Оспівував також поезію хліборобської праці („Хлібороб"), родинне щастя („Земський рай"), складав, ідучи за духом часу, чутливі пісні, хоч бувають у нього вірші (н. пр. на честь цісаря), що тепер нікого вже не зворушать. Живучи в горах, серед народу, чуючи пісні й леґенди народні, під їх впливом складав він вірші й оповідання з народнього життя.

Ці оповідання були далекі від дійсного життя, але сучасників вони зворушували до сліз, не менше, як повістки Квітчині, або Вовчкові на Наддніпрянщині. Дві з них — „Месть верховинця" і „Страсний четвер" — припали особливо до вподоби читачам і видержали досі кілька видань з відповідними поправками в мові надаються вони й досі на читання для молоді та широких верств народу.

Всі ці твори містив Устіянович у тодішніх гал.-українських часописах: „Зоря Галицька", „Галицько-руський Вістник", „Отечественний Зборник", тощо. Та недовга була ця його діяльність — яких кілька літ (1848—52). Пізніше Устіянович замовкає і вже не грає ніякої ролі ні в письменстві, ні в громадському житті. Вибраний 1861. р. послом до галицького сойму, не визначився він теж нічим особливим. Прибитий злиднями на бідній гірській парохії, обтяжений багатьома дітьми, він почав хилитися до сильних світу цього, спершу до Поляків, а опісля, коли з цього нічого не вийшло, до москвофілів. Але, хоч як вірно стояв Устіянович при обединительному прапорі, москвофіли, що мали велику силу в консисторії, мстячися за колишню його діяльність у дусі народньому, не давали йому доброї парохії.

Прикро говорити про хитку, непостійну вдачу покійного діяча, що довела його до зради думок із „юних днів, днів весни" й так згубно заважила на його поетичній творчости. Та, памятаючи про величезні заслуги, що їх поклав він для народньої справи в днях своєї молодости, не сміємо кидати каменем у його могилу! Нам треба забути за гріхи його — вільні чи невільні, як забули їх галицькі народовці ще за життя письменника. В 1878. р., в 40-літню річницю священства М. Устіяновича, тодішня старша народовська громада на чолі з Товариством ім. Шевченка та молодь із „Дружнього Лихваря" щиро витали пробудника австрійської України з його ювилеєм. Вислів загальному почуванню знаходимо в теплій статті „Правди". Ця народовська ґазета писала в 1878. р.:

„40-літні роковини священства о. Николая Устіяновича народня Русь не полишила без свого найсердечнішого участя (співчуття). І якже могла народня Русь, свідома свого духового новонародження, забути на одного і нині вже єдиного з перших предводителів і розбудителів нашої народности в праруськім краю нашім — в Галичині? Хто з Русинів-народовців, кого до найглибших глибин порушили колись чудово-симпатичні (=милі) пісні нашого в найкращім змислі — сантиментального (чуттєвого) родимця-поета, котрому многі віком старші з нас завдячують розбудження любови до своєї світом і людьми — навіть своїми людьми — забутої народности, завдячують розбудження патріотизму на тій підставі, — на підставі своєї питомої народности, не стрепенув і чиє серце не заскакало з радости на вість о такім для всіх Русинів дорогім святкуванню? Хто запиняв би поспішити з заявленням найсердечнішого спочуття для нашого правдиво-народнього поета. Кажемо — поета, бо ми лічимо поетом не того, хто багато писав, як отсе водиться у нас, — а того, хто хочби немногими поезіями електризував своїх сучасників-земляків".

Устіянович робив це колись у дуже тяжких часах нашого національного і свого особистого життя — нехай же святиться за це його імя в нашій вдячній памяті. — („Життя і Знання").

Андре Бірабо.

ВІЛЛЯ

Розалія сперлася на вікно переділу, а як поїзд зупинився, зіскочила на перон, наче хотіла кинутися в обійми пана Лямпоа. Та він скоро й боязко подався взад.

— Не тут, — прошептав — не обіймай мене тут.

— Чомуж ні? — здивувалася Розалія.

— Зараз тобі поясню. Ходімо на хвилиночку в ждальню.

— Я дуже втомилася! Коли маєш мені щось сказати, то краще потім у тебе дома.

— В мене!... Біденька! Щоб тобі це зараз виснити: не можемо разом піти до моєї хати. Ось це саме хотів я сказати тобі.

Розалія наче не розуміла, що він говорить. Тому Лямпоа вияснював далі:

— Як моя фірма віддала мені нагляд над роботами на дворці в Сан Еропен, я дуже зрадів. Я сподівався, що проведу кілька тижнів із тобою в цій чудовій надморській місцевості. Навіть на думку не прийшло мені, що моя жінка приїде тут до мене, бо вона тужила лише за славними курелевими місцевостями. Нараз дістаю від неї вістку, що розхорувалася на нерви й потребує багато спокою. І вчора вечором справді приїхала до мене.

— Ах, яка шкода, коханий! А я вже так раділа, що плаватиму з тобою до морі! Тепер мусітимемо стрічатися потайки; а спроваджуся до якогось готелю.

— До готелю! Біденька дитино! Тут у цій західні є два готелі, та вони вже від двох тижнів переповнені. Далі є одна фабрика, поліційна станиця, вязниця та не ціла сотка домів.

— А то гарна історія! Щож мені тепер почати?

— Серденько, я бачу лиш один вихід, а саме іще сьогодні нічним поїздом вернешся до Парижа, а я приїду до тебе, як лише могтиму.

— Ні! ні! — противилася Розалія. — Помісти мене хочби в якому хліві, представ мене своїй жінці як секретарку, роби, що хочеш, а я таки тут останусь.

— Чи ти з глуздів зісунулася? Цеж виключене!

— Дорогенький, для мене це справа чести! Вже місяць розповідаю всім приятелькам, що ти винаймив для мене чудову віллю; я навіть точно описала, як я в ідальні тапети. Дівчата зеленіли з зависти. А тепер я малаб вернутися та признатися, що все те була лише хвальба! Ні, нізащо в світі!

Лямпоа старався, як міг, переконати Розалію, та вона стояла при свому.

— Невжеж ти не маєш тут ніяких приятелів, що моглиб приняти мене?

— Не маю нікого, крім директора вязниці. Та чейже не можеш жити у вязниці?

— Чомуж би ні? Таж директор вязниці може мені сказати умебльовати з комфортом якусь келію!

Шість місяців уже знав і кохав Лямпоа Розалію, та ще ніколи не вдалося йому поставити на свому.

Директор вязниці був добрячий старий парубок. Йому сподобався такий помисл.

Скликав вязничних сторожів. Їм також сподобалася така думка й до кількох годин келія Розалії була готова. Не була щоправда вибаглива та на полевому ліжку поклали мягкий матерац, поставили вмивальню й комоду, на столику вазу з цвітами, на долівці розстелили килимок, а біля вікна поставили фотель.

Віконні крати прислонили фіраночкою.

Розалія випакувала свої куфри й уладилася по домашньому.

Зараз вечором написала листа до приятельки Нуни:

„Дорогенька Нуно, не гнівайся, що я так довго не відзивалася. Я досі не мала хвилиночки часу, ввесь день уладжувала я мою віллю. Вона велична, а кімнат стільки, що не знаю, що з ними почати. Лямпоа страшно кохає мене й розпещує. Маю кухарку та пятьох льокаїв. Із вікна маю чудовий вид на всенькe побережжя..."

Повніські чотири сторінки записала Розалія, а як Нуна прочитала лист, подумала собі: Розалія добра дівчина. Коли вона має стільки кімнат і не знає, що з ними почати, то певно відступить мені одну кімнату.

І Нуна всіла до поїзду та поїхала до Сан Еропен.

З трудом шукала „віллі" Розалії, аж вкінці віднайшла її. Боженьку!

Розалія сиділа у вязниці! То не може бути!

Та вже заглянула Нуна крізь крати вязничної брами Розалію, як проходжувалася між двома вязничними сторожами на вязничному подвірі.

А там на розі вулиці надходить саме Лямпоа.

Нуна підбігає до нього тай каже:

— Боженьку! Яке нещастя! Біденька Розалія! А я перестерігала її! Щоправда знаю, що з того мала нераз гарну готівку, як нічю випорожнювала портфелі приятелів, одначе вона робила це для свого Альберта, а він іще за те її добре побив.

Нуна хотіла ще щось сказати, та в цій же хвилині Лямпоа зайшовся та зомлілий упав на землю.

Сумнів.

Петрик має чотири роки і має йти спати. Він не хоче і його тоскнувата тітка каже:

— А от, Петрику, я йду з курми спати.

Петрик дивиться сумно на грубу тітку:

— Я щось не розумію, тітко, як ви можете вискочити на банти.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ПРАВДА Й РОЗСЛІД.

В Англії появилася книжка про земельну справу. Є це вислід збірної праці цілого комітету знавців і дослідників, зорганізованих відомим письменником про економічні справи, Сібомом Равнтрі, та вайкавнтом Астором. У передмові до книжки робітники, що працювали над книжкою, пишуть: „Ми згодилися шукати правди та нічого більше, тільки правди, навіть хочби правда, нами відкрита, мала нас заставити змінити наші погляди".

Ці слова вказують на небезпеку, що грозить усякому, хто береться розсліджувати якунебудь справу. Звичайно, хоч як він мало знає про цю справу, то має вже про неї деякі погляди. Частенько чим менше він знає про справу, тим завзятіші його про справу погляди, тим твердше він буде їх держатися, тим завзятіше буде шукати на них доказу, коли хтось або щось піддасть їх у сумнів.

Правдиво думаючою людиною є той, хто в книжці, газеті чи фактах життя не шукає піддержання своїх давніх поглядів, а в кождій справі шукає передовсім правди та не вагається сумніватись у свої найбільше улюблені погляди.

НАУКОВА ПРАВДА Й ЧУВСТВО.

Пишучи критику про цю книжку (вона має наголовок „Земельна ділема"), англійський критик А. П. Мекдуґел звертає увагу на незвичайно велику трудність розглядати земельне питання в Англії.

Каже він, що всякі дискусії цього питання в Англії стоять під впливом сентименту й сентименталізму. Себто під впливом почувань і настроєвости.

Коли такі трудноші мають люди, що розглядають цю справу в промисловій Англії, то які трудноші мають люди, що розглядають цю справу в рільничій Україні!

ОСТОРОГА В КРІЗІ.

Як осторожним треба бути у вирішуванні економічних питань, говорять вимовно ті уступи книжки, де пишеться про тарифи на рільничі продукти.

Перед війною Англія знесла мита на заграничні рільничі продукти, бо вважала, що для виживлення зростаючого міського населення треба свобідного довозу заграничних продуктів. Відколи в Англії почалася повоєнна економічна скрута, повстала там ціла школа вчених, що стоїть за піднесення мита на заграничні рільничі продукти, якщо не за повну їх заборону. Хочуть, наприклад, заборонити зовсім довіз до Англії солонини, сподіваючися, що по такій заборoні розвинеться домашня, англійська продукція солонини, себто англійські фармери почнуть годувати свині на виріб солонини.

Мекдуґель каже, що про потребу власного рільництва, про можливий зріст англійських фармерів можна говорити з гарними чувствами. Одначе розум каже держати ці почування на припоні. Розвій власного рільництва гарна річ, але що буде, як краї, котрі досі висилали до Англії солонину, втратять цю зисковну торговлю через англійську заборону? Чи не зачнуть вони забороняти свобідний довіз англійських виробів? Що тоді буде з англійським промислом, а потім з англійським рільництвом?

Треба зі своїми чувствами бути обережним у часах звичайних, а два рази обережним у часах надзвичайних, у крізі.

ПРАВДА ЧЕРЕЗ МОРЕ.

„Вистарчить нам тільки кинути оком через Німецьке море, щоби побачити, що діється в краях, котрі пустили в рух економічний націоналізм", каже за авторами книжки Мекдуґел.

Очевидно, він говорить тут про Німеччину. Під економічним націоналізмом розуміється змагання держав бути економічно самовистарчальними.

Він хоче тим сказати, що коли одна держава обмежує довіз товарів з інших країв, то інші краї звичайно відповідають на це забороною довозу товарів з нього.

АНҐЛЯ Й УКРАЇНА.

Приклад зі солониною пригадує нам, що в англійській дискусії йде за справу, котра може зачіпити й Українців.

Як звісно, Українці під Польщею роблять зусилля висилати в світ, а спеціяльно до Англії, солонину. Щоб догодити цьому попитові, вони вже й почали приготовляти її на англійський спосіб. Таку солонину вони й почали вже звати англійскою мовою „бекон".

Якби Англія почала забороняти довіз „беконів" зза границі, то й ця продукція „беконів" у Галичині дістала би поважний удар.

ЧУТТЄВА ПРАВДА Й СЕНТИМЕНТ.

Коли Мекдуґел остерігає перед небезпекою сентименталізму в дослідах земельної справи, то фільмовий критик Ню Йорк Таймсу Андре Сенволд у критиці французької фільмової штуки „Ля Матернель", про котру свого часу писалося в „Свободі", звертає увагу на небезпеку сентименталізму в штуці.

Як відомо, „Ля Матернель" малює життя дітей. Про життя дітей існує дуже багато фільм в Америці. Можна навіть сказати, що американські дитячі фільми займають у світі перше місце своєю популярністю. Хто не знає Шерлі Темпел? Та ці популярні американські фільми, що зароблять такі величезні гроші в Америці й поза Америкою, дивляться на дитину зі становища слезивої сентиментальности. Шерлі Темпел це дозріла людина, що вирішує всякі питання не в дитячий спосіб, але по старечому.

Правдива штука дивиться на дитину як на дитину. В ній трудноші дитини не трудноші дозрілої людини, але трудноші дитини. Фільми для Шерлі Темпел писали люди, які забули, як вони дітьми були, а такі штуки, як „Ля Матернель", пишуть люди, що спеціяльно над тим застановлялись, як думає, а передовсім як відчуває дитина.

РЕКОРДИ ВИСОТИ.

Щоби зрозуміти досяг американських військових летунів Стівенса й Андерсона, треба наперед пригадати собі факти:

Стратосферою називається та вища верства земної кулі повітря, що має постійну температуру. Постійно, очевидно, на тій самій висоті.

Стратосфера починається на висоті 40,000 стіп. Рахуючи 5,280 стіп на милю, дістанемо висоту понад півосьми милі.

Говорячи про трудноші лету вгору, треба пригадати собі, що крім самої проблеми підношення є ще проблема тиснення повітря, котре чим далі вгору, тим стає слабше, та питання температури, що вгорі стає справді дуже низька. Від ослаблення тиску повітря тріскають людині кровоносні судини, а температура стає така низька, що людина може замерзнути.

Дотеперішні зусилля вилетіти на висоту досі можна згрубша подати так: літаком найвище залетів Італієць Донаті в 1934-тім році, бо на висоту 46,354 стопи. Повище цього люди залітали тільки спеціяльно на це приготованими бальонами: в 1932-гім році Бельґієць Пікард вилетів на висоту 53,136 стіп, у 1934-тім році Американці Стівенс і Андерсон на висоту 60,613 стіп, у 1933-тім році Сетел і Фордні на висоту 61,236 стіп, у 1934 році 3 російські вчені на висоту 72,176 стіп, а тепер Стівенс і Андерсон на висоту 74,000 стіп, себто 14 миль!

Про небезпеки свідчить хочби те, що з рекордового лету 3 російських учених не вернувся ні один.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗАВВАГИ ЩОДО ЛИСТОПАДОВИХ СВЯТ.

Радіємо за редакційним твердженням „Свободи", що святкування наших державніх свят (на еміґрації в Америці) стають традиційними, та що їх влаштовують по більших і менших осередках нашого руху, що й повинно бути.

Та завважую, що багато з тих громад забувають, що традицією мусить стати й висилка всього приходу із Листопадових Свят інвалідам У. Г. Армії, бо ті гроші тільки їм належатся, і то між іншим тому, що без тих інвалідів не булоб Першого Листопада. Вина за це спадає на місцеві уряду громад і аранжерів свят, які для збаґачування місцевих (хоч би й порожніх) кас беруть і доходи з Листопадових Днів. Каси мають брати доходи з вистав, балів, тощо, але в ніякому разі не з Листопадових Свят, Свят Злуки, Героїв, Т. Шевченка.

Друге: Листопадові Свята чи Свята Злуки повинні бути святковані без панахид і могил на сценах (чи в церквах). Перший Листопад повстав завдяки революційному спритові — без проливу крови. Боротьба за Львів і Галичину наступила по нім. Чиж не краще святкувати без могил? Коли ставиться в ті дні могили, правиться панахиди, так тоді за кого й нащо? Наш нарід, зірвавшися до життя державного, створив Перший Листопад без проливу навіть ворожої крови, то пощо й кому сипати могили, правити панахиди? Ці хвилі, це божесько-торжественні, радісні — ніколи сумні. До цього повинні примінитися також наші священики, зпоміж котрих деякі були в рядах нашої армії.

Дальше, щодо програми свят. Концертові точки мають складатися тільки зі стрілецьких пісень, без коломийок, на які є час іншим разом. Тесаме відноситься й до солістів та інших виконавців. Відносно частин струнної орхестри чи соль скрипкових треба обійтися без грання чужих композицій, бож можна знайти досить своїх.

З програм державних свят мусять бути цілком виключені танки, без ріжниці чи це артистичні чи звичайні, бо вага свят є засвятою, завеликою, щоб викрутасами виявляти своє одушевлення: а вже в ніякому разі не можна простити, щоби після концертових точок заводити балі-піятику.

Великою перешкодою бувають теж непорозуміння релігійних засад. Та в святкуванні державних свят вони не сміють мати місця. Гарним приміром для цього хай будуть такі цьогорічні свята як у Нюарку, Н. Дж., де брали участь хори одних і других. Коли ми дійсно прямуємо до спільної держави, то мусимо бути толерантні й релігійно.

На закінчення треба додати, що державні свята з могилами на сценах можуть бути святковані тільки раз у році — в часі Зелених Свят. Це є Свято Могил; тоді відправляєтся панахиди, прикрашуєтся могили вінками тільки героїв армії, бувших стрільців, або сиплеться могилу незнаному воїнові української армії. Тут знову треба завважити, що в програмах Свят Могил не можна співати веселих пісень (хочаб і стрілецьких), тільки сумні й боеві на згадку слави героїв, близьких їхнім серцям, і Вівчини-України.

Митро Пасічник,
Філядельфія, Па.

Його погляд.

Старого Цигана спитав хтось, які кури є найліпші. Циган відповів:

— Всі мають свої добрі прикмети. Білу курку чоловік найлекше знайде, зате чорна дасться найліпше сховати.

Осип Пакоч.

БАГАТІ ГОСТІ

I.

У родини Мандриків.

Мати (при обіді): Чи ви вже чули новину?

Син (26-літній, їсть і говорить): А що таке?

Мати: Саме тебе буде воно цікавити. З Кочерчика приїхали до Телешків багаті свояки. Вони мають дочку відданицю.

Батько (50-літній, вже починає лисіти, вже пообідав, хоче закурити циґаро й зітхає не хотячи): Ой!

Мати (гостро): Що з тобою?

Батько (переляканий): Нічого, нічогісінько. Лише це циґаро. Не хоче куритися.

Мати (накидається на нього): Лише не вдавай дурного! Я знаю, що ти мав на думці! Що тепер знову почнуться обіди! Що знову чужі сидітимуть за твоїм столом. Що ти в своїй власній хаті не будеш почуватися як дома. Правда, що такі думки прийшли тобі до голови?

Батько: Алеж, жінко, далебі...

Мати: Не присягайся. Я вже знаюся на тобі. Гарно ми виглядалиб, як би ми слухали тебе. Отже так, гості прийдуть і ти в твоїй власній хаті не будеш як у себе дома! Я запросила родину Чупайдів — вони так називаються — вже на завтра вполудне! Передполуднем була я у Телешків і там зазнайомилася з усією родиною. Вони навіть не дуже зважають на етикету. Отже вони прийдуть. Всі пять: Чупайда з жінкою, дочкою Тасею і двома хлопчиками. Самособою, я мусіла запросити...

Батько (здивований): Також Телешків!?

Мати: Певно! Ти може маєш щось проти того? Так, їх я також запросила. Цеж булаб образа, колиб я... е, що ти на цьому розумієшся!

Батько: Мене лише дивує, що ти ніколи не могла стерпіти тих Телешків. Як я раз просив тебе запросити їх бодай раз на чай, бож Телешко це мій бюровий товариш, то ти сказала, що воліла́б, щоби за твоїм столом сиділа неохайна сторожиха, як ця ординарна Телешкова.

Мати (обурена): Що? Що ти позволяєш собі?... Навіть, колиб я так говорила! То було тоді. Тепер інакше! Розумієш? Інакше! Гарно ми вийшли би на цьому, колиб через якусь дрібничку дали втікнути нашому щастю! Чого похитуєш головою? Так, нашому щастю! Бо ті Чупайди, то багаті, дуже багаті люди. А приїхали до нашого міста, щоби віддати дочку. Вона піде на концерти, до театру, на забави. Бо хочуть для дочки гарного чоловіка. Знай щосяб хлопців досить і там дома в них, та Чупайди не хочуть селюха! Вже розумієш? Тобі дуже тяжко щонебудь зрозуміти! (До сина лагідно): Павло напевно зрозумів мене. Правда, сину?

Син (напихає собі рота): Гм... так, мамо!

Мати: Бачиш! Тася Чупайда зазнайомиться з Павлом, закохається в ньому на смерть і з них буде гарна пара. Телещиха сказала мені на вухо, що дівчина дістане віно круглo два міліони! То вже не щобудь! Так то й ми вже нарешті вилізeмо з довгів!

Батько (всміхається, якось дивно).

Мати (подразнена): Чого смієшся так хитро? То може не твоя вина, що я мушу братися на такі способи? При твоїй платні, при твоїх доходах ми ще можемо опинитися на вулиці! Що ще може бути з тебе? Нічого! А до того ще ми по шию в довгах! Вже є лиш одна надія. (Зворушена): Наша одинока надія. Наш дорогенький Павлусь! Він мудрий, добрий хлопець! Він подбає, щоби його бідні батьки на старі літа не зазнали горя, щоб його батько що дня мав циґаро та чорну каву. Він буде нашим щастям. Який він гарний, сильний хлопець! Дівчина потребує лише зиркнути на нього, щоби на смерть закохатися! А така дівчинище з провінції! Відразу закохається в ньому, що не знатиме, що з нею! (Ніжно): Правда, синцю?

Син (усе ще їсть): Гм... певно, мамо!

Батько (сердито): Добре, добре, лише знову не осмішіться!

Мати: Що ти під тим розумієш?

Батько: Через ті ваші ріжні пляни з женячкою ви так гарно вийшли. З кожним поступала ти так гарно і потім воно мусіло нічим скінчитися! Вважай на твого сина!

Мати: Чому я мала би вважати на нього?

Батько: Щоби не напихав собі рота, як буде залицятися. Він їсть без упину, а то буде замало, коли ти впевнятимеш за нього, як то він закохався!

Син (ображений, старається проковтнути те, що має в роті): Навіть їсти не вільно зі смаком!

Мати (обурена): Павло правду каже; то злобний, поганий чоловік. Одначе затям собі, що завтра Чупайди будуть у нас на обіді! Вечором підемо з ними до театру. Вистарайся льожу у Великому Театрі! На позавтра я вже маю білети на концерт. Потім підемо до кіна. В неділю пополудні...

Батько (в розпуці): Добре, добре, покищо досить. Решту довідаюся ще доволі в пору!

Мати: Заки завтра підеш до бюра, скочиш до Гавера та замовиш рибу. Рівночасно пішлеш чоколядовий торт. Потім підеш до торговлі та...

Батько: Можеб ти могла туди післати кого іншого?

Мати: Я мушу піти з кухаркою до торгової галі. Зрештою, бачиш, ти також міг би нам помогти трохи. Кухарка й так усе не може дати собі ради, як у нас мають бути гості. Скоч до торгової галі й коли вже є нові шпараґи...

Син (зі смаком): Ах, то добра річ!

Мати: Купиш шпараґи та пришлеш возним. Решту ми вже самі полагодимо.

Батько (зовсім зломаний): Добре, дорогенька.

Мати (дзвонить і каже кухарці, яка ввійшла): Ганю, завтра на обід мусите пописатися! Буде в нас наречена молодого пана!

II.

(Чупайди після двотижневого побуту в столиці вернулися до Кочерчика. Говорять про свої переживання).

Чупайда (витягає з кишені дороге циґаро): Треба закурити собі це панське циґаро. Хто був би подумав, що я, бідний громадський писар, дійду до такого!? Так, так, чоловік у столиці, то не наш чоловік! Лише такий може собі по панськи жити!

Чупайдиха: Боже, ті Мандрики то таки правдиві пани! Концерти, театри...

Синок: Хі-хі-хі! Я бачив, як вуйко Павло цілував Тасю!

Тася (зачервонілася): То неправда, то неправда, ти брехуне!

Чупайдиха (до сина): Забирайся на двір бавитися! (До дочки): То нічого, Тасю! (Весело): З вас буде гарна пара!

Чупайда: Таки так! Павло по вуха закохався в нашій Тасі!

Чупайдиха: Я завважала, що Тася сподобалася також старій Мандриковій. Обіцяла мені приїхати до нас. Ще цього місяця.

Чупайда: То, Тереню, ми мусілиб також поставитися!

Чупайдиха: Лиши те все вже на мене.

Чупайда: Я тим і не журюся. Та одного я не можу зрозуміти.

Чупайдиха: Щож такого?

Чупайда: Що Телешки наказували так дуже, щоби ми не зрадилися, що я лише сільський секретар. І що ми мусимо вдавати панів!

Чупайдиха: Щож тут такого дивного? Цеж зовсім зрозуміле, що ми мусіли відгравати таку ролю, бо так мода наказує. А зрештою, кого це обходить, чи ти сільський писар, чи дідич! Телешки пани, то й нам у їх домі треба було вдавати панів.

Чупайда: Добре, добре, а як Мандрикова приїде до нас і побачить...

Чупайдиха: Що побачить? Ми також погостимо її, як ялося. А молодята кохаються і кінець!

Чупайда: Правду кажеш, а всеж таки...

Чупайдиха (сміється): Лиши це вже мені! Я саме написала листа до пані Мандрикової. Я добре обдумала все.

Чупайда: Що ти написала?

Чупайдиха: Я написала їй: „Кохана пані! Коли наші діти вже так покохалися, мушу вам признатися, що наша Тася, хоч дочка небагатих батьків, гідна вийти за вашого Павла, хоч він син таких багатих батьків. Мій чоловік, щоправда, лише звичайний громадський секретар, та він загально поважаний..."

Чупайда (вдоволено): Дуже добре уложила ти цей лист!

Чупайдиха (читає далі): „...а моя дочка добре вихована дитина. Соток тисяч ми не маємо, та маємо скарб, що більшу має вартість, як усі багатства: любов, із якою ми всі тут вас очікуємо..."

Чупайда (одушевлено): Чудово! З яким вдоволенням Мандрики будуть читати це!

III.

(Три дні опісля листар приніс до Мандриків листа. Мати, батько й син сидять при обіді).

Мати (отвирає лист, читає та паде зомліла).

Батько (обливає її водою зі склянки, бере лист і побожно читає).

Син (їсть зі смаком): Щож там такого?

Батько (злобно): Мусите шукати собі іншої партії!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІВЛЕНД, О.

Ще про Культурний Город.

Ще раз хочемо пригадати справу Культурного Городу в Клівленді. Бо вже пару разів писалось і, правда, що трохи помогло, але не так, як можна було сподіватися, бо в Клівленді ще багато наших братів спить блаженним сном, а з інших громад то відізвався один чоловік з Лейквуд, О., і два з Йонґставн, О., і то все. Це справа дуже важна і не легка, щоб її вивести між людей. Слушно пише М. Українець: „Чому лишати цю справу тільки Українцям у Клівленді?" Видно, що чоловік розуміє справу інакше, але чи таких багато знайдете? Це справа загально українська, бо йде про таку народню культурну святиню, як гарно прикрашений город, а в нім статуї своїх заслужених людей, і то в місці, куди переїздять тисячі людей річно. Українці в цілій Америці такої нагоди не будуть мати, як у Клівленді, бо землю дістається задармо, ще і грошеву поміч уряд дає. Значиться, як будемо мати дві тисячі долярів, то уряд дасть двацять тисяч вартости роботи; а як будемо мати більше, то тим ліпше. І хто добре над тим подумає, чи то з Клівленду чи зпоза Клівленду, то не буде чекати, аж його хтось прийде дуже гарно попросити, а зробить свій народній обовязок і пришле або принесе жертву до фінансового секретаря Злучених Українських Орґанізацій, Григорія Степаника, 3195 Вест 31 вулиця, Клівленд, О. Чеки можна виписувати на Юнайтед Юкраініян Орґанізійшенс у Клівленд, О., за що кожний дістане посвідку і щире українське спасибі.

Злучені Українські Організації взяли собі за завдання цю важну справу вивести як слід і український культурний город мусить бути на честь всіх Українців. За старанням нашого адвоката, О. Е. Малицького, голови З. У. О., місто дало нам одну часть у Поблик Одиторіюм Мюзик Гол безплатно. Тут є 3,000 сиджень і З. У. О. ухвалили зробити тут Листопадове Свято в неділю, 24. ц. м., спільно зі всіми церквами, організаціями і всіми хорами і постарались про доброго бесідника, що перший раз виступить у Клівленді, й котрий є професором в університеті в Шікаґо, а яким є проф. А. Сушко. Стараємося дати зразкове свято з концертом. Вступ дуже приступний. На цей концерт закликаємо всіх Українців і Українок як з Клівленду так і з околиці. Як би часом прийшов хтось з міських урядників подивитись, як Українці вміють шанувати те, що вони нам дають, то щоб нам не було соромно, що крісла порожні. Що найважніше, чистий дохід іде на цей самий культурний город, що вже конечно треба зачати зараз з весною будувати, бо інакше пропаде. Але ми віримо, що Українці застидають своїм городом ще й державні народи. Ми зможемо це зробити, коли тільки схочемо.

Іван Трemблюк,
писар З. У. О.

ХОР „БОЯН" З БЕЙОН, Н. ДЖ.

(Гляди допис, передрукований з американської газети в Бейон, Н. Дж.)

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS.

MUSIC CALLED GOOD WILL AID.

Observer Urges Concerts by Various Foreign Groups in City.

By Vere Richards.

Hne of the most interesting performances it has been my good fortune to witness in many a moon was that presented by members of the Boyan choir of St. Mary's Ukrainian Catholic Church last Sunday.

It is certainly one of the misfortunes of our city that we have so little knowledge of the many national groups that live here. For years I have been talking about the excellent singing of a group of Ukrainian men I heard once in Bayonne, but until Sunday I had never had the opportunity to see or hear a group of these gifted people in a complete performance. It will remain one of the bright spots in my stage-going experience.

Those who saw the picture in The Bayonne Times of Wednesday last, can form something of an idea of the attractive costumes and the general good looks of the participants, but no picture can do adequate justice to the rich colors of those costumes nor to the vitality of the action.

The play itself was in ten scenes, each treating some part of the wedding preparation, and the elapsed time of these scenes — excluding the first scene, which might really be called a prelude—covered a period of about three weeks. In other words, it takes three weeks to be properly married in the Ukrainian country.

Each scene was full of rich symbolism, worked out so simply and naturally that one felt the intense realism of every act. The acting could not be judged by American standards, because it was so evidently symbolic in so many cases, but it was all delightfully done.

Praises Folk Singing.

Interspersed among these ritualistic scenes were gay dances and some of the finest folk song singing I have ever heard. The whole choir of this church numbers over fifty and they are obviously excellently trained, so that the singing was spontaneous and free from the slightest touch of affectation. Not only that, but it possessed a precision of attack and emphasis that was most admirable. Wasyl Melnychuk, the director of the choir, and of the performance, deserves the very highest praise.

Again let me say that such a performance as this should be seen by all our citizens. In no other way could one capture the fun-loving friendliness and sincere, earnest faith of this interesting race. It is my firm belief that if a series of performances were to be sponsored by the city in which our various racial groups would give some such picture of their national life, it would do much toward building up that inter-racial friendliness and understanding which is the real great bulwark up that inter-racial friendagainst war.

(The Bayonne Times, Saturday, November 9, 1935).

Весела вдова.

— Прошу вас, не танцюйте так скоро. Таж бачите, що я вдова!

Історія.

— Як я коли лице прийду додому пізно, все моя жінка є історична.

— Хочеш може сказати: істерична?

— Ні, історична, вичисляє мені цілу минувшину!

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Інвалідам з ювилею Союзової родини.

Дня 10. листопада відсвяткували громадяни Михайло й Агафія Думанські 25-літний ювилей свого подружжя. Додам, що гром. Думанський є предсідником тов. Вільні Козаки, від. 116 У. Н. Союза, і є в Союзі з цілою родиною. Свято це приготовили несподівано майже самі Союзовці, а прибули гості теж і з Філядельфії, як гром. Михайло й Анна Бойко з дочкою і гром. Захарко з дочкою. Старостою був гром. Павло Стадник, що відкрив свято коровкою промовою. Про життя подругів говорила пані Анна Бойко, підносячи те, що гарно й патріотично виховали свої діти. Її щира промова глибоко всіх зворушила. Гром. Гнат Івашків як дружба вручив коровай і зложив желання. При вечері гром. Стадник як тостместер згадав про Листопадові дні, наш зрив до волі і наших героїв. Г. Івашків і панна Анастасія Думанська, дочка ювилятів, перевели збірку. Зібрано на інвалідів $12 і переслано до краю через Обєднання. Свято закрито відспіванням національного гимну.

Жертвували: Гром. Захарко $1.50; по $1: М. Думанський, Агафія Думанська, Гнат Івашків, Андрій Кривий, Павло Стадник, Михайло Бойко, Анна Бойко, О. і Катерина Петришин. По 50 ц.: М. Шевців, М. Максимів, пані Максимів, Олена Слабіцька; В. Бальовський 35 цнт.

Присутній.

Добра рада.

— Гляньте, тату, по стелі ходить величезний павук.

— То притисни його черевиком і дай мені спокій.

У крамниці.

— Прошу дати мені мішаних цукорків за два центи.

— Маєш два цукорки і помішай собі сам.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ. (30)

Томі Велш наставав на те, щоби йти з д-ром Джовнсом до його готелю. „Знаєте, я мушу вам признати", говорив він з подивом, „що ви гарно справлялися з тими драбами. Правда, ви не дуже добрий кулачник, але вмієте добре битися. Що ви тут робите?"

Бувалий Велш скоро побачив, що д-р Джовнс викручувався від відповіди. „Ну", він сказав. „Я не хочу пхати свого носа до справ, але я думав, що міг би вам дещо сказати, як тут справи стоять. Ню Йорк це одна справа, а це місто — інша".

Наступного дня рано американський ґеольоґ устав разом з сонцем, готовий вибиратися в дорогу. Він вибрався на край міста, де збиралися його носії. Як побачив Орседоса й чорних сафарів, його огорнуло чорне прочуття.

Пів години пізніше він уже почав входити в темні, густі джунглі. Йому дуже баглося мати коло себе практичного, бистрого, проворного Тому Велша. Його давила самотність. Тисячі сумнівів вставали в його мізку.